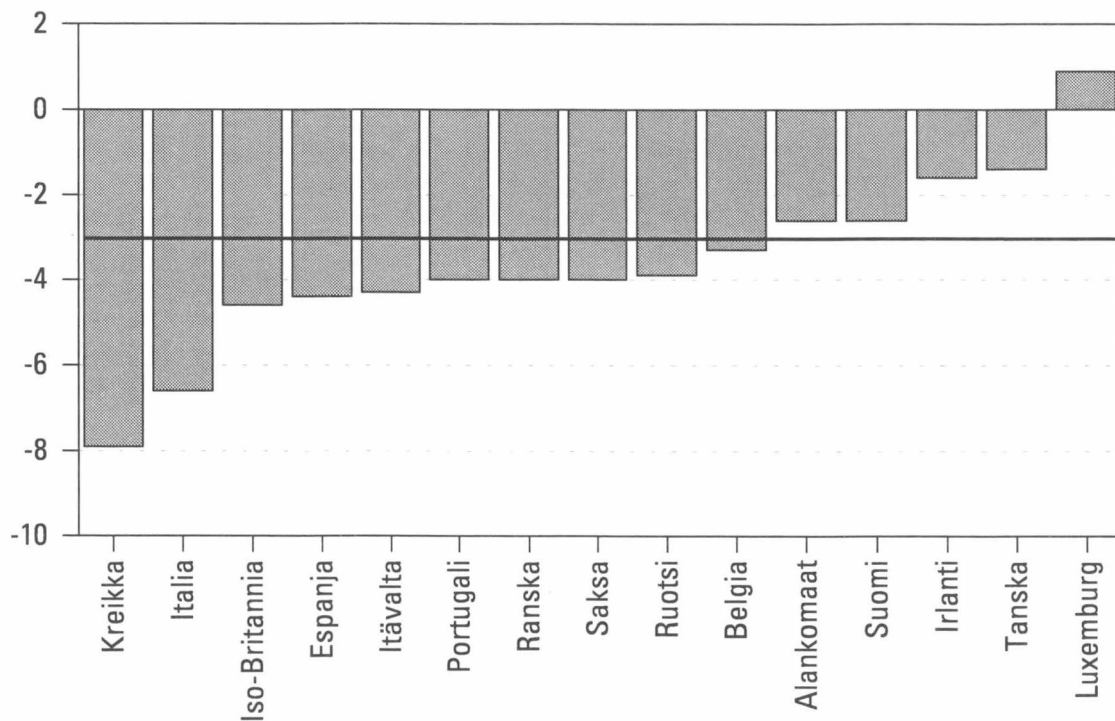

Julkisyhteisöjen alijäämä ja bruttovelka EMU-kriteerien mukaisina

Julkisyhteisöjen EMU-ylijäämä (+) / alijäämä (-) 1996
prosenttia BKT:sta

Tilastokeskus on koonnut EU:n komissiolle tilastotiedot, joita käytetään arvioitaessa jäsenmaiden julkisen talouden kuntoa sekä maiden kelpoisuutta Euroopan talous- ja rahaliiton III-vaiheeseen. Tässä julkaisussa esitetään tuoreiden tilastotietojen ohella lukujen laadintaperiaatteita sekä valtiontalouden alijäämän, nettoluotonannon ja velan muutoksen keskinäiset yhteydet pääpiirteissään. Lisäksi kuvataan lyhyesti Komission viimeaikaisia tilastointia koskevia päätöksiä ja niiden vaikutusta Suomen lukuihin.

Valtiovarainministeriö laatii raporttiin sisältyvät ennusteet tulevasta vuodesta.

Katsaus

Julkisyhteisöjen velka edelleen alle EMU-kriteerin

Julkisyhteisöjen bruttovelka muille sektoreille oli viime vuoden lopussa Suomessa 335 mrd mk eli 58,8 prosenttia bruttokansantuotteesta. Vuoden 1995 lopussa tuo osuus oli tarkistettujen tietojen mukaan täsmälleen samansuuruinen. Euroopan talous- ja rahaliiton EMU:n lähentymiskriteerin mukaan osuus ei saisi ylittää 60 prosenttia.

Valtio otti viime vuonna lisää velkaa 32 mrd markkaa, mutta julkisyhteisöjen EMU-velka kasvoi vain runsaat 13 mrd markkaa.

EMU-velka mittaa julkisyhteisöjen velkaa muille sektoreille ja ulkomaille. Kokonaisvelasta vähennetään siten julkisen sektorin sisäiset velat. Erityisesti työeläkelaitokset, jotka luetaan sosiaaliturvarahastoihin ja siten julkiseen sektoriin, ovat lainanneet varojaan valtiolle ja kunnille. Viime vuoden lopussa työeläkelaitosten rahoitusvaroista oli 86

mrd markkaa lainassa valtiolle ja kunnille. Tästä 74 mrd markkaa oli sijoituksia valtion joukkovelkakirjoihin. Vuoden 1996 aikana työeläkelaitokset luottivat muuta julkista sektoria 21 mrd lisämarkalla, mikä siis sektorin sisäisenä velkana sulautuu EMU-velasta pois.

Kuntien bruttovelkakanta väheni ennakkotietojen mukaan peräti 5,5 miljardilla markalla. Tästä yli kaksi miljardia oli valtion varoista edelleen välitettävää rahaa lähinnä asuntolainoihin. Kuntien varsinainen oma velkakanta pieneni ennakkotietojen mukaan siten yli 3 mrd markkaa.

Valuuttakurssivaihtelut kasvattivat velkaa kahdella miljardilla markalla. Valtion velasta oli vuoden 1996 lopussa 44 prosenttia valuuttamääräistä velkaa.

Rahoitusaliijäämä pieneni selvästi

Julkisyhteisöjen yhteenlaskettu rahoitusaliijäämä (nettoluotonotto) oli viime vuonna 2,6 prosenttia BKT:sta. Euroopan talous- ja rahaliiton lähentymiskriteerin mukaan osuus ei saisi ylittää kolmea prosenttia. Valtio oli edelleen selvästi rahoitusaliijäämäinen kun taas kuntasektorille kertyi ylijäämää jo neljättä vuotta peräkkäin. Sosiaaliturvarahastot, lähinnä työeläkelaitokset, keräsivät 21 mrd markan ylijäämän.

Komissiolle raportoitu valtion alijäämä ja sen myötä koko julkisyhteisöjen EMU-alijäämä on hie-

man julkaistuja kansantalouden tilinpidon lukuja alhaisempi komission viimeaikaisten tilastointia koskevien päätösten takia. Näistä alijäämään vaikuttivat Suomen tapauksessa vain swap-sopimusten purkamisesta saatujen nettomaksujen mukaanotto koron osalta (vähensivät valtion korkomenoja vuosina -95 ja -96) sekä valtion velkasitoumuslainojen korkojen kirjaaminen emissioajankohtaan (vähensivät valtion korkomenoja vuosina -93-94).

Taulukko 1. Rahoitusylijäämä eli kansantalouden tilinpidon mukainen nettoluotonanto, prosenttia BKT:sta

	1993	1994	1995*	1996*
Valtio	-11,2	-11,3	-9,7	-7,0
Kunnat	0,4	1,3	0,6	0,6
Sosiaaliturvarahastot	2,8	3,9	4,0	3,7
Yhteensä tilinpidon mukaan	-8,0	-6,2	-5,1	-2,6
Raportoitu nettoluotonanto	-8,0	-6,1	-5,0	-2,6

* = ennakkotieto

Raportointi

Vuoden 1992 alussa allekirjoitetun Maastrichtin sopimuksen mukaisesti EU:n jäsenmaat pyrkivät välttämään liiallisia julkisyhteisöjen alijäämiä. Sopimuksen liitteessä on määritelty referenssiarvot julkisyhteisöjen suunnitelluille ja todellisille budjettialijäämille ja julkiselle velalle osuutena BKT:sta, sekä näiden käsitteiden sisältö.

EU:n komissiolle toimitettavassa raportissa kuvataan kunkin jäsenmaan valtion budjetin ali- / ylijäämä-käsitteen ja kansantalouden tilinpidon mukaisen nettoluotonannon yhteys. Lisäksi raportissa esitetään koko julkisyhteisöt-sektorin nettoluotonannon ja bruttovelan muutoksen väliset linkit ja velkakanta. Budjettialijäämä kuvataan kussakin maassa noudatettavan käytännön mukaisena

kun taas nettoluotonannon on oltava ESA:n¹ mukainen ja siten periaatteessa yhtenäinen kaikissa jäsenmaissa.

EMU-kriteerinä käytettävää velkakäsitettä ei ole täsmällisesti määritelty ESA:ssa. Myös instituutio-naalisista olosuhteista johtuen tietosisällöt poikkeavat maittain. Raportoinnissa syntyvät tiedot ovat kuitenkin vertailukelpoisimpia julkisen talouden tilan kuvaajia. Tähän vaikuttaa osaltaan se, että laadintaperiaatteet, luokitukset ja muu sisältö sekä aikataulut lukujen tuottamiselle on määritelty EU:n laissa (EC-asetus 3605/93). Vertailukelpoisuutta on erityisesti pyritty lisäämään EU:n tilastoviraston Eurostatin johdolla viime kuukausina.²

Käsitteet ja menetelmät

Julkisyhteisöt -sektori

ESA:n mukaiseen julkiseen sektoriin eli julkisyhteisöihin kuuluvat valtionhallinto, osavaltiohallinto, paikallishallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Suomessa julkisyhteisöihin luetaan valtio, kunnat ja kuntayhtymät, Ahvenanmaan maakuntahallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Sektorikäsite on sama sekä nettoluotonantoa että velkaa tilastoitaessa.

Suomessa valtio- ja kuntasektoriin ei lueta valtion ja kuntien liikelaitoksia. Valtiosektoriin luetaan budjettitalouden ohella budjetin ulkopuoliset rahastot.

Sosiaaliturvarahastoihin luetaan Suomessa julkisen vallan säätämää sosiaaliturvaa hoitavat yksiköt. Näitä ovat perusturvaa toteuttavat yksiköt kuten Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassat sekä lakisääteistä tai siihen rinnastettavaa vapaaehtoista työeläkevakuutusta hoitavat yhtiöt, eläkesäätiöt, eläkekassat sekä julkiset laitokset (esim. Kuntien eläkevakuutus). Työeläkelaitokset määriteltiin tilastoinnissa osaksi Suomen julkista sektoria EU:n komission tammikuussa 1997 tekemällä erityisellä päätöksellä.

1 European System of Integrated Economic Accounts, 1978, EU:n jäsenmaissa noudatettava talustilastojen laadintaa ohjaava manuaali, johon alijäämän ja velan tilastointi pääosin perustuu.

2 Ks. lukua Käsitteet.

Budjettialijäämä ja nettoluotonanto

Komission kanssa tehdyn sopimuksen mukaan budjettialijäämällä tarkoitetaan Suomessa valtiontalouden kassalaskelman mukaista nettorahoitustarvetta³. Käsite kattaa sekä budjettitalouden että rahastot. Se lasketaan kaikkien valtion tulojen ja menojen erotuksena ennen lainanottoa ja kuoletuksia. Nettorahoitustarpeesta päästään kansantalouden tilinpidon mukaiseen rahoitusyli-/alijäämään eli nettoluotonantoon/-ottoon useiden oikaisuerien kautta. Nettoluotonantoon/-ottoon eivät saa vaikuttaa tilinpidon rahoitustaloustoimia (saatavien ja velkojen muutoksia) edustavat erät kuten lainananto, saadut lainojen takaisinmaksut tai muut finanssisijoitukset.

Satunnaisempia oikaisueriä ovat valtion velkaan liittyvät emissio- ja kurssivoitot tai -tappiot sekä

vaikkapa verotuksen viivästymisestä aiheutuneet verotulojen oikaisut. Sektorirajauksesta johtuen yrityssektoriin luettavien liikelaitosten tulot ja menot nettoutetaan laskelmista (tosin valtion liikelaitoksista enää murto-osa kuuluu budjettitalouteen). Valtionavut kunnille kirjataan kuntasektorin tietojen perusteella, mistä aiheutuu kirjauseroa budjetin lukuihin nähden. Eroa kassalaskelmaan aiheutuu myös tilinpidon käyttämästä suoriteperusteesta johtuen.

Taulukosta 2 nähdään, että tilinpidon mukaista alijäämää pienentää kumpanakin vuonna eniten se, ettei finanssisijoituksia lueta valtion menoihin. Tällaisia sijoituksia olivat esimerkiksi vuonna -95 budjetista maksetut pankkitukisijoitukset, noin 8.5 mrd markkaa.

Taulukko 2. Valtion nettoluotonannon laskeminen valtiontalouden nettorahoitustarpeesta, mrd mk

	1995*	1996*
A. Valtiontalouden nettorahoitustarve	-58,9	-37,1
Lainananto (-)	-7,7	-8,2
Osakkeiden ja osuuksien hankinta (-)	-9,3	-6,4
Finanssisijoitukset yhteensä (-)	-17,0	-14,7
Saadut lainojen takaisinmaksut (+)	8,0	11,2
Osakkeiden myynti, muut rahoitustaloustoimet (+)	1,5	4,0
B.1. Rahoitustaloustoimet yhteensä, netto (+/-)	-7,6	0,5
B.2. Muut oikaisuerät, netto (+/-)	1,6	2,0
B. Oikaisuerät yhteensä (vähennetään)	-6,0	2,5
A-B. Valtion nettoluotonanto tilinpidossa	-52,9	-39,6
+/- Komission päättämät tilastointimuutokset	0,5	0,2
= Raportoitu valtion nettoluotonanto	-52,5	-39,4

Julkisyhteisöjen nettoluotonanto ja velan muutos

Julkisyhteisöjen EMU-velkaan ja sen muutokseen vaikuttaa nettoluotonannon ohella myös moni muu tekijä. Taulukossa 3 niistä on kuvattu tärkeimmät.

Annettujen lainojen kanta (B.1.) pieneni molempina vuosina kaikkien alasektorien osalta. Työeläkelaitosten lainananto supistui ennakkotietojen

mukaan vuonna 1996 yli 15 miljardilla markalla. Valtion ja kuntien lainananto supistuivat kumpikin lähes kolmella miljardilla markalla.

Valtion osakesijoittaminen vähentyi ja työeläkelaitosten kasvoi vv. 1995-96. Muiden rahoitusvarojen⁴ nettolisäykseen (B.3.) vaikutti vuonna 1996

3 Tietoja nettorahoitustarpeesta julkaistaan mm. valtiovarainministeriön Kansantalouden kehitysarvio-julkaisussa sekä Tilastokeskuksen Tilastokatsauksia-sarjassa.

4 Muihin rahoitusvaroihin luetaan tässä käteisraha, talletukset, sijoitukset lyhytaikaisiin arvopapereihin ja joukkovelkakirjalainoihin.

erityisesti työeläkelaitosten hallussa olevien joukkovelkakirjojen lisääntyminen 27 miljardilla markalla.

Lainanotto julkisen sektorin sisältä (B.4.) on molempina tarkasteluvuosina merkittävästi lieventänyt EMU-velan kasvua. Samalla kun työeläkelaitokset luotottivat edelleen voimakkaasti valtiota, kuntasektorin velka sekä valtiolle että työeläkelaitoksille on pienentynyt.

Julkisyhteisöistä valuuttamääräistä velkaa on lähinnä valtiolla. Valtion valuuttamääräisen velan osuus EMU-velasta oli vuoden 1996 lopussa 44 prosenttia. Valuuttakurssimuutokset (B.5) kasvativat valtion velkaa viime vuonna kahdella miljardilla markalla.

Muita velanottoa lisääviä tai vähentäviä tekijöitä (B.6) voivat olla myös mm. siirtosaamisten ja -velkojen muutokset, kauppaluotot, joukkovelkakirjojen emissiovoitot tai -tappiot ja luottotappiot.

Taulukko 3. EMU-velan muutokseen vaikuttavat tekijät, mrd mk

	1995*	1996*
A. Julkisyhteisöjen raportoitu nettoluotonanto	-27,3	-14,6
B.1. Lainananto, netto (plus-merkki= lainananto on nettomääräisesti pienentynyt)	8,7	21,1
B.2. Osakkeiden hankinta	-8,9	-5,8
B.3. Muiden rahoitusvarojen nettolisäys	-22,6	-27,2
B.4. Sisäisten velkojen lisäys	-24,3	-16,0
B.5. Valuuttakurssivaikutus	6,3	-2,0
B.6. Muut tekijät	2,8	-1,0
C. Velan muutos (miinus-merkki kuvaa velan kasvua)	-16,7	-13,5

Velkakanta vaateittain

EMU-velkaan luetaan julkisyhteisöjen muilta sektoreilta ja ulkomailta saamat velkakirjalainat, joukkovelkakirjalainat, lyhytaikaiset arvopaperit (valtion velkasitoumukset, kuntatodistukset, sijoitustodistukset, yritystodistukset), muut lyhytaikaiset lainat (käytetty shekkililuotto, vekselit) sekä valtion metallirahavastuu (taulukko 4).

EU:n komission päätöksen mukaisesti velka arvotetaan vastedes alkuperäisissä nostovaluutoissa. Aiemmin Suomen EMU-velkaa mitattiin swap-sopimusten jälkeisissä valuutoissa. Muutoksen myötä velan kanta on vuonna 1996 3,5 miljardia markkaa pienempi.

Taulukko 4. Suomen EMU-velka vaateittain, mmk

	1993	1994	1995*	1996*
Käteisraha	1 788	1 806	1 882	1 906
Lyhytaikaiset arvopaperit	24 733	29 560	31 429	30 839
Joukkovelkakirjalainat	221 076	238 731	252 784	267 325
Muut lyhytaikaiset lainat	35	30	82	21
Muut keskipitkä- ja pitkäaikaiset lainat	32 317	34 204	34 857	34 411
Velka yhteensä	279 949	304 331	321 034	334 502
Velka, prosenttia BKT:sta	58,0	59,6	58,8	58,8

Taulukko 5. Julkisyhteisöjen EMU-velka vuoden lopussa, prosenttia BKT:sta

	1993	1994	1995*	1996*
Alankomaat	80,8	77,4	79,7	78,7
Belgia	137,0	135,0	133,7	130,6
Espanja	60,5	63,1	65,7	67,8
Irlanti	94,5	87,9	81,6	74,7
Iso-Britannia	48,5	50,4	54,1	56,2
Italia	119,3	125,5	124,9	123,4
Itävalta	62,8	65,1	69,0	71,7
Kreikka	111,8	110,4	111,8	110,6
Luxemburg	6,2	5,7	6,0	7,8
Portugali	69,4	69,6	71,7	71,1
Ranska	45,6	48,4	52,8	56,4
Ruotsi	76,0	79,3	78,7	78,1
Saksa	48,2	50,4	58,1	60,8
Suomi	58,0	59,6	58,8	58,8
Tanska	80,1	76,0	71,9	70,2

Lähteet:

Suomi: raportti I/97 EU:n komissiolle

Muut maat: EC ECONOMIC DATA POCKET BOOK 1/1997

Taulukko 6. Julkisyhteisöjen EMU-ylijäämä (+) / alijäämä (-), prosenttia BKT:sta

	1993	1994	1995*	1996*
Alankomaat	-3,2	-3,4	-4,0	-2,6
Belgia	-7,5	-5,1	-4,1	-3,3
Espanja	-6,8	-6,3	-6,6	-4,4
Irlanti	-2,4	-1,7	-2,0	-1,6
Iso-Britannia	-7,8	-6,8	-5,8	-4,6
Italia	-9,6	-9,0	-7,1	-6,6
Itävalta	-4,2	-4,4	-5,9	-4,3
Kreikka	-14,2	-12,1	-9,1	-7,9
Luxemburg	1,7	2,6	1,5	0,9
Portugali	-6,8	-5,8	-5,1	-4,0
Ranska	-5,6	-5,6	-4,8	-4,0
Ruotsi	-12,3	-10,8	-8,1	-3,9
Saksa	-3,5	-2,4	-3,5	-4,0
Suomi	-8,0	-6,1	-5,0	-2,6
Tanska	-3,9	-3,5	-1,6	-1,4

Lähteet:

Suomi: raportti I/97 EU:n komissiolle

Muut maat: EC ECONOMIC DATA POCKET BOOK 1/1997

SVT Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland

Julkinen talous 1997:3
Offentlig ekonomi
Public Economy

Tiedustelut:

Risto Suomela
Paula Koistinen-Jokiniemi
(09) 17 341